

plaça de son veí, d'aquella part --- no-y deu fer ne obrir finestres ne forats per què en les cases de son veí se pusca re veer ne guardar», *CostTort.* (Ol., p. 135). *Donar lats* 'mostrar la quilla', 'posar-se en disposició de ser calafatejada': «cum dicta navis --- fuit ad --- Tràpena, faciemus aptari dictam navem et dari *lats* ad carinam», doc. de Bna. de 1294 (Ant. de Bofarull, *Marina Cat.*, p. 72); «notxer --- sàpia compa<s>sar e tallar veles e stibar a trau e *donar lats* e conèxer la volta ab que guanyarà ab son contrari», *Consolat* (§ 17, Pard., 70, trad. «mettre à la bande» per Pardessus); «--- és tengut mariner --- a donar *lats* a la nau, e anar a tota exàrcia, e a portar lenya», «si per ventura la nau o'l leny estava tant en lo viatge que li sia mester donar *lats*», §§ 110, 143, Pard. 141, 159 (que ací explica per 'être caréné'); «venc a exivernar un hivern a Brandís ab la nau, e donà *lats* a la nau e la féu adobar; e mentre feia adobar la nau, aquell fadrí Rogeró --- era ab ells per ço com l'alberg de llur mare era prop d'allà on la nau *tenia lats*», Muntaner (NCl. vii, 17.1, 6). S'usà substantivat 'una fesa de cansalada': «quaranta *lats* de carn salada --- estimada a raó de un ducat e mig lo *lats*», Rubió (*Diplomatari*, 279). Serra de *Llats*, la lateral de sobre Taüll caient 25 cap a Boí.

LATEX, pres del ll. *latex*, *-icis*, 'líquid, licor'. □ 1.ª doc.: DOrt.
CPT.: *Laticífer*.

Laticlavi, *latifundi*, *latifundista*, *latitud*, *latitudinari*

LATRIA, 'adoració', pres del gr. *λατρεία* 'adoració'. □ 1.ª doc.: fi S. xv (*AlcM*).

Latrina, V. *llavar* *Latissos*, V. *jàgina* *Latrocini*, V. *lladre* *Lats* 'costat', V. *lateral* *Latzurita*, V. *làpida* *Laudable*, V. *lloar*

LAUDANUM, alteració mal explicada del ll. *ladānum* 'goma d'estepa', i aquest, del gr. *λάδανον* o *λήδανον* id., derivat de *λήθος* 'estepa', que en la història de la Medicina va passar a designar un medicament a base d'opi; el nom sembla haver arribat a Europa des de l'Àr. *lādan*, i de fet és possible que també en grec el mot provingués de l'antiga Aràbia. □ 1.ª doc.: *lāpdanum*, c. 1500, Cauliac; *laudano*, Lacav.

Veg. estudi detingut de la història d'aquest nom i mot en DCEC (LAUDANO). Alguna vegada (segons 50 la forma grega) *lèdan* (S. xv).

Laudatori, *laude*, *laudes*, *laudificar*, *laudor*, V. *lloar* *Lauraci*, *laurear*, *laurèola*, *làuric*, *laurina*, *-ini*, V. *llor* subst. *Laus*, V. *lloar* *Lausador*, *lausanger*, *lausangeria*, *lausar*, *lausenger*, *lausengeria*, *lausenjar*, *lausor*, V. *lloar* *Lausisme*, V. *lloar* *Lausisme*, V. *lluisme* *Lausor*, V. *llaor* (LLOAR) *Laüt*, V. *llagut* *Lava*, V. *llau* *Lavabo*, *lavacre*, *lavanda*, *lavatiu*, *lavativa*, *lavatori*, V. *llavar* *Lax*, *laxació*, *laxament*, *laxant*, 60

laxatiu, *laxitud*, V. *deixar* *Leccionari*, *leccioner*, V. *llegir* *Leccó*, V. *llet*

LECITINA, derivat savi del gr. *λέκιθος* 'rovell d'ou'. □ 1.ª doc.: DFa.

Lectiu, *lector*, *lectoral*, *lectorat*, *lectoria*, *lectura*, V. *llegir* *Lèdan*, V. *làudanum* *Ledània*, V. *lletania* *Ledesme*, *-mar*, V. *legítim* (LLEI) *Lediugar*, *lediu-gós*, V. *letícia* *Leer*, V. *lleure* *Legació*, *legal*, *legalitat*, *legalitzar*, *legar*, *legat*, *legatari*, *legatura*, V. *lleí* *Legendari*, *legible*, *legió*, *legionari*, V. *llegir* *Legislació*, *legislador*, *legislar*, *legislatiu*, *legislatura*, *legisperit*, *legista*, *legítim*, *legítimar*, *-mació*, *legítimista*, *legítimitat*, V. *lleí* *Lego*, barbarisme intolerable, poc freqüent, rústic, per *aviat*, de *seguida* *Legotejar*, *legoter*, V. *llagoter*

LEGRA, del ll. *līgŭla* 'cullera', 'llengüeta', i altres instruments de forma semblant, probablement pres del castellà per manescals d'aquex origen. □ 1.ª doc.: *alegra*, Manescalía de Díez; *legra*, Lab. 1840.

DERIV.: *Legrar*. *Legradura* (Lab.). Veg. DCEC/DECH (LEGRA III, 625b6).

Legudament, *legut*, V. *lleure* *Leix*, V. *elleix* (ELL) *Leixa*, *leixar*, V. *deixar* *Lejament*, V. *llegir* *Lelejar*, *leli*, V. *lero* *Lelipern*, V. *lliri* *Lelo*, V. *lero*

30 LEMA, pres del ll. *lemma* 'títol, epígraf', i aquest, del gr. *λήμμα*, *λήμματος*, 'profit', 'rebut, àpoca', 'premissa major d'un sillogisme', 'tema (d'un epigrama etc.)', derivat de *λαμβάνω* 'jo agafo, prenc'. □ 1.ª doc.: c. l'a. 1800.

35 «En cada nincho vácuo de pilastra, quedaban pintades de perspectiva les virtuts teologals y cardinals amb uns *lemas*, sota, que aludia cada virtut a la Mare de Déu», B. de Maldà (*Excursions*, p. 163). «El títol o inscripció que preceheix als versos, emblemes etc.» i 40 «(terme de) geom(etria)», Belv. Els nostres filòlegs han usat també el duplicat més savi +*lemma*, com a designació del mot que encapçala una glossa lexical, seguit de l'«interpretament».

DERIV.: *Dilema* [*dilemma*, Lacav.; *dilema*, Belv.], del ll. *dilemma*, i aquest, del gr. *διλλημμα* id.; *dilemàtic*, per exemple, *argumentació* o *situació dilemàtica*.

LEMNACIES, derivat savi del gr. *λέμνα* 'lèntia d'aigua'. □ 1.ª doc.: DFa.

+LEMNISC, usat de vegades com a nom de neuròlegs per a un feix de fibres nervioses, o com a terme de zoologia, pres del ll. *lemniscus*, i aquest, del grec *λημνισκος* 'veta, cinta'. □ 1.ª doc.: 1868 (Antiguitat), *SLitCosta*; Vogel.

DERIV.: *Lemniscata* [1868].

LÈMUR, pres del ll. *lēmūres* 'espectres, fantasmes d'ultratmba'. □ 1.ª doc.: *-res* (Antig.), Vogel; DOrt.
DERIV.: *Lemúrids* [DOrt.].